

2021 – Романа Пунейка (II премія), Володаря *Trophée* (2021) в юніорській категорій Миколи Синягівського, дипломантів цих конкурсів Павла Гльченка, Артема Іщенка та Сергія Сапуна. Ярослав входить у членство на конкурсі «*Trophée Mondial de l'Accordéon*» як офіційний делегат України 2020 та 2021, а у 2022 – президент міжнародного журі.

Отже, нами окреслена панорама провідних представників України на мистецькому олімпі Європи та світі в якості членів журі та затребуваних композиторів, що свідчить про високу оцінку української баянно-акордеонної школи у світі.

Алла КОЛЕСНИК
(Черкаси, Україна)

КОЛЕКТИВНЕ МУЗИКУВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ (ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ З ОРКЕСТРОМ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ)

Сучасні виклики, які зумовлені воєнним станом у нашій державі, не оминули і сферу початкової мистецької освіти. За час повномасштабної війни в Україні викладачами музичних дисциплін Черкаської дитячої музичної школи було створено освітнє середовище, яке дозволило розширити спектр впливу мистецької освіти на формування особистості здобувача освіти.

Одним із видів діяльності, що сприяє формуванню ідентичності громадянина України та самоідентичності суб'єктів освітнього процесу є колективне музикування, зокрема, в оркестрі народних інструментів. Цей вид діяльності дає можливість сформувати у здобувачів музичної освіти відчуття ідентичності громадянина України, українця, патріота своєї країни. Разом із набуттям соціальної ідентичності під час взаємодії в оркестрі народних інструментів, у його учасників і учасниць формується самоідентичність громадянина України, яка поєднує рефлексію спадщини українського народу із подіями власного життя.

Сьогодні, як зазначає А. Душний та Ю. Чорний: «... першочергові завдання, що потребують нагальної активізації у сфері наукових пошуків – це завершення процесу ідентифікації художньо виражальних можливостей народних інструментів; удосконалення народного інструментарію ... компетентна корекція наявного репертуару оркестру народних інструментів ... формування науково обґрунтованої методики навчального процесу ...» [1, 99], а ми, доповнюємо цитату наступним твердженням, відносно дитячого оркестрового виконавства – вмотивованості до навчання гри на народних інструментах.

Соціальна ідентичність це переживання і усвідомлення своєї приналежності до тих чи інших соціальних груп і спільнот. Ідентифікація з певними соціальними спільнотами перетворює людину з біологічної особи у соціального індивіда й особистість, що дозволяє йому оцінювати свої соціальні зв'язки і приналежності в термінах «Ми» і «Вони».

Особиста ідентичність чи самоідентичність (Self-identity) – це єдність і узгодженість життєдіяльності, цілей, мотивів і ціннісно-смыслових установок особистості, яка усвідомлює себе суб'єктом діяльності. Це не якась особлива риса чи сукупність рис, якими володіє індивід, а його самоідентифікація, відрефлексована в термінах власної біографії. Вона виявляється не стільки у поведінці суб'єкта і реакціях на нього інших людей, скільки в його здатності підтримувати і продовжувати якийсь наратив (історію власного «Я»), що зберігає свою цілісність, незважаючи на зміну окремих її компонентів [3].

Отже, концентрація уваги керівника оркестру народних інструментів на ключових ознаках і властивостях, що сприяють формуванню ідентичності громадянина України, сприяє рефлексії і, як правило, викликає потребу глибше усвідомлювати важливість і цінність народної спадщини та бути причетним до вираження через гру на народних музичних інструментах традицій українського народу. Ідентичність – це переживання і усвідомлення своєї приналежності до тих чи інших функціональних обов'язків і можливостей.

Освітній простір колективного музикування в оркестрі народних інструментів дає можливість відчувати те, що внутрішнє життя кожного її учасника є цінним і самоцінним. При цьому кожен має усвідомлювати й розуміти те, чи не порушує він баланс у взаємодії із іншими, оскільки без інших він не міг би існувати як в оркестровому колективі, так і у своїй країні і світі. Саме тому І. Калінаускас стверджує, що «зовнішнє життя – це вдячність за самоцінність внутрішнього життя» [2].

Психологи стверджують, що роль оркестранта – це зовнішнє, а рольова ідентичність учасника оркестру народних інструментів – внутрішнє прийняття ролі. У кожний момент усвідомлення себе, людина знаходиться в якійсь ролі. Перехід із ролі в роль здійснюється при виникненні обставини, яка актуалізує наступну роль. Такі ситуації називаються «запускаючими». У діяльності оркестру народних інструментів це можуть бути: інноваційні підходи у розвитку емоційної сфери здобувача мистецької освіти, створення ситуації успіху, формування емоційного ставлення до музикування, засвоєння прийомів гри тощо.

Перехід із ролі в роль супроводжується змінами: психологічного і фізичного стану; сприйняття реальності і себе; поведінкових шаблонів і дій. Кожного разу в ситуації вибору в яку роль переходити, людина керується власною ієрархією цінностей, за критерієм «Що зараз важливіше?», і приймається рішення (свідомо або автоматично) про перехід в роль, цінності якої виявилися більш значущими. Якщо правила однієї ролі суперечать правилам іншої (наприклад, я – «музикант оркестру народних інструментів», і я – «дитина»), то людина опиняється у стані внутрішньо особистісного конфлікту. Механізм вибору «зависає», або приймається рішення, неадекватної ситуації. Ролі – породження соціуму. І тут важливим постає визначення А. Душного та Ю. Чорного, що «постать керівника оркестру народних інструментів є домінантною ланкою у колективному процесі» [1, 100].

Люди самі в міру необхідності створюють ролі і наповнюють їх змістом. Тому, так знакова особистість викладача

оркестрового класу. Людину робить людиною вміння виконувати ролі, і чим більше ролей вона здатна виконувати, тим легше їй встановлювати відносини співробітництва з людьми різних культур, звичаїв, ментальності. Для підтримки ролі в робочому стані необхідне специфічне соціальне (рольове) оточення, яке має потребу в результатах діяльності людини в даній ролі. Без рольового оточення роль втрачає сенс. Рольове оточення може реально існувати в даний момент часу або бути в уяві людини. Для переходу в роль це рівнозначно. Роль може бути відповідною щодо ситуації і рольового оточення або ні. Оточення може сприяти рольовій діяльності або перешкоджати їй. У першому випадку ми маємо справу з співробітництвом, а в другому – з боротьбою. Боротьба, викликана невідповідністю очікувань учасників взаємодії, і спробами їх змінити в умовах ДМШ, як правило, веде до плинності контингенту.

Творення сучасного освітнього простору необхідно здійснювати у відповідності до глобальних викликів, на основі універсальних загальнолюдських законів і цінностей, духовноморальних парадигм, які забезпечують людині щасливе і гідне життя як у теперішньому, так і у майбутньому.

Література:

1. Душний А., Чорний Ю. Оркестрове музикування на народних інструментах в контексті академічного синтезу ХХІ століття. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [ред.-упоряд. В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Посвіт, 2015. Вип. 12. С. 97–106. Upl: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/12_2015/12.pdf
2. Ефективний керівник: стратегії, ресурси і нові можливості / [О. Волощенко, О. Замулко, О. Сивак]. Черкаси, 2015. 108 с.
3. Ідентичність. Upl: <https://cutt.ly/GMTI9pN>